

УЧЕНИЕТО НА ПРОТЕСТАНТИЗМА ЗА ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕТО

М. Лутер оставил някои от идеите си недоразвити и не достатъчно точно формулирани, което предизвиквало смут и недоумение сред вярващите. Такива били учението за грехопадението и за действието на Божията благодат върху падналия човек. Това дало основание на реформаторите Калвин и Цвингли да ги доразвият и доведат до логически завършек. Така се стигнало до формулиране на учението за безусловното предопределение, според което Бог предопределил едни хора за спасение, а други – за погибел, като действието на Неговата благодат върху тях е непреодолимо, т.е. независимо от тяхната свободна воля.

Как се е стигнало до това абсурдно учение, изопачаващо до такава степен Христовото учение? Отговорът е еднозначен - по пътя на логиката. Учението за предопределението е естествен и логичен завършек на Лутеровото учение за първородния грях. Според Лутер след грехопадението прародителите и тяхното потомство загубили нравствено-свободната си воля и били напълно неспособни да вършат добро. Те не били в състояние да правят свободен избор между добро и зло, следователно не могли нито да приемат, нито да отхвърлят действието на Божията благодат. Тя действала независимо от тяхната воля. От това последвал изводът, че над човека Божията благодат действа непреодолимо, т.е. Бог е Този, Който предварително определя едни за спасение, а други за погибел. В потвърждение на това се цитира текста от Посланието на ап. Павел до Римляни: **„Защото които Той е предумислил, тях е и предопределил да бъдат сходни с образа на Сина Му, та Той да бъде първороден между многото братя. А които е предопределил, тях е призвал; и които е призвал, тях и оправдал, а които е оправдал, тях и прославил”** (Рим. 8:29-30).

Според това крайно учение съществува безусловно предопределение, което се обосновава с Божието всезнание – Бог предварително знае кои биха се възползвали добре от Неговата благодат за да се спасят и им я изпраща. Фактът, че някои са повярвали и вършат добри дела, показва, че те са избрани от Бога, за да бъдат спасени. Човек не притежава истинска свобода. Бог е, Който предумислява, предизбира и предопределя кои ще се спасят. Бог предопределя едни за спасение поради милосърдието Си, а

други – за погибел, поради правосъдието Си. Под „предопределение“ Калвин разбира предвечното избиране едни за спасение, а други за погибел. Според него вярващият е Божи избраник, чиято съдба е решена още преди раждането му. Тъй като по логиката на това учение Божията благодат действа „непреодолимо“, т.е. независимо от волята на човека, избраните получават спасение без никакви лични усилия. Обратно – отхвърлените не могат да сторят нищо, за да променят своята съдба. Те или изобщо не се призовават – като например езичниците, които никога не са чули евангелската проповед, или са слушали словото, но над тях не действа Дух Светий. Калвин отива до още по-голяма крайност в твърденията си, че изкуплението е извършено само за избраните. Те получават благодат, която не могат нито да изгубят, нито да ѝ се противопоставят. Това мрачно и безрадостно учение се сторило на Калвин напълно отговарящо на целта, която си бил поставил - да мотивира вярващите да бъдат още по-предани на Божията воля и да водят по-строг нравствен живот.

Критичен анализ на учението за предопределението

Учението на Калвин в същността си е напълно несъстоятелно и няма никакво основание в Свещеното Писание. То е изградено изцяло върху погрешното учение на протестантизма за първородния грях и е изведено от него по пътя на логиката. Цитатите от Писанието, върху които формално то се основава, са изтълкувани съвсем повратно и извън контекста.

Учението на калвинизма за абсолютното предопределение противоречат на библейското учение за Бога като абсолютно Добро, за Неговата всеблагост, справедливост и правосъдие. Според това учение Бог е мрачен и жесток деспот, Който е „милостив без правда и справедлив без милост“, а човекът е само безволево оръдие на безусловната воля Божия. Това учение отрича изкуплението, което е извършено за всички човеци, както и отрича нравственото достойнство и назначение на човека. Според него всички усилия на човека към нравствено усъвършенстване са абсолютно безплодни и безмислени.

Кои са библейските текстове, върху които Калвин изгражда своето учение? На първо място това е текстът от Посланието на св. ап. Павел до римляни, където се говори за Исав и Иаков (вж. Рим. 9:11-13, 15-16, 18, 21). Дали наистина ап. Павел говори за някакво предопределение, въз основа на което Бог е избрал Иаков, а е отхвърлил първородния син Исав? Това, което ап. Павел е искал да обясни е, че отхвърлянето на еврейския народ и избирането на

езичниците не противоречи на Божиите обещания. Отхвърлянето на Исаав е предобраз на бъдещото отхвърляне на еврейския народ, който не разбрал, че семето Авраамово не са потомците на Авраам по плът, а онези, които подражават на вярата му (вж. Рим. 9: 6-8). В този случай Бог не ожесточава едни, за да помилва други. Гневът Божий и Божието милосърдие се обуславят от поведението на самите хора, а не от волята на Бога. Той е избрал за спасение не само езичниците, но и евреите, защото е казано в Писанието, че **„остатъкът“** им ще се спаси (Рим. 9:24-27). По-нататък в текста ясно е показано причината, поради която евреите са отхвърлени – те са се препънали в **„Камъка на препъване“** – Христос и са Го отхвърлили (Рим. 9:32-33). В посочените текстове ап. Павел съвсем не говори за това, че Бог е предопределил едни за спасение, вечно блаженство и слава, а други – за вечно осъждане и погибел. Апостолът посочва само, че вярата или неверието са тези, които предопределят съдбата на хората. Езичниците заради своята вяра са влезнали в Царството Христово, а евреите заради своето неверие са били отхвърлени от Бога.

Свещеното Писание ясно учи, че Божията благодат се дава на всички хора. Изкуплението е извършено за всички, без изключение, като Бог дава възможност на всички изкупени да се спасят. Като благ и човеколюбив Бог, Той дава възможност на всички, при желание от тяхна страна, да участват в делото на Неговата благодат – спасението. Бог е Отец на всички – и на евреи, и на езичници (Рим. 3:29-30; Еф. 4:6), Той не иска смъртта на грешника, а иска всички да се отвърнат от греха и да бъдат живи (Иез. 23:11). Бог иска да се спасят всички хора и да дойдат до познание на истината (2 Тит. 2:4), затова е и дълготърпелив, защото не иска да погинат някои, а всички да се обърнат към покаяние (2 Петр. 3:9). Сам Христос заявява, че не е дошъл **„да призове праведници, а грешници към покаяние“** (Лук. 5:32). Той е предал Себе Си за изкупване греховете на всички хора (1 Тим. 2:26), вкусил е смърт за всички (Евр. 2:9; 2 Кор. 5:14) и е станал омилоствение за греховете на целия свят (1 Иоан. 2:2). От посочените текстове съвсем естествено се налага изводът, че предвечното определение на Божие за спасението на хората чрез Христа не е безусловно (т.е. независимо от тях), а зависи от тяхната свободна воля, от искрената им и жива вяра (Иоан. 3:16-18; Марк. 16:15-16). Този смисъл е вложил в думите си и св. ап. Павел, когато говори за предопределението в текста от Рим. 8:29-30. Бог е предопределил тези, за които е предугадал, че със свои лични усилия ще обичат Бога и ще заслужат Неговата милост. Преди да има предопределение, у Бога има предзнание – т.е. Бог предварително

е видял, че едни хора ще се възползват от предложеното им спасение, а други – не. Затова Той и на едните и на другите е определил заслужената според делата им участ (Мат. 25:34-44). Свещеното Писание категорично отхвърля каквато и да е мисъл за безусловно предопределение, което да зависи само от Божията воля, и което да не взема предвид личната свобода и заслуги на човека. Божията благодат действа върху всички, а не изборително. Човекът е този, който чрез свободната си воля решава как да се възползва от нея. В много текстове от Новия Завет четем как апостолите укоряват някои човеци, затова че се противят на Светия Дух (Деян. 7:51), че ожесточават сърцата си (Евр. 3:7), което е още едно свидетелство, че човек активно участва в делото на спасението посредством своята свободна воля и избор.

В „Послание на Патриарсите на Източната Църква за православната вяра” се казва следното: **„То (Писанието) учи, че вярващият се спасява с вярата и делата си, и в същото време представя Бога като едничък виновник за нашето спасение, понеже Той предварително дава просвещаващата благодат, която дава на човека познание за божествената истина и го учи да се съобразява с нея (ако той не се противи) и да прави добро, угодно Богу за да получи спасение, без да се унищожава свободната воля на човека. Не е ли безумно, подир това, без никакво основание да се твърди, че искането на Бога е причина за нещастията на осъдените?... Бог е непричастен на никакво зло, еднакво на всички желае спасение, в Него няма място за лицеприятие; ето защо ние изповядваме, че Той справедливо предава на осъждане онези, които остават в нечестие поради развратената си воля и неразкаяно сърце. Но никога не сме наричали и няма да наречем виновник за наказанията и мъченията и като че ли човекомразец Бога, Който Сам е ръкъл, че бива радост на небето за един каещ се грешник”**.

Използвана литература:

Дюлгеров, Д.В., Цоневски, Ил.К, Учебник по мисионерство, Фототипно изд, София 1992.

Митев, Доц. Д-р Д., Инославни изповедания, Варна 2003.